

Vint-i-cinc anys d'«Els Mallorquins», de Josep Melià

“El meu cicle polític ha acabat”

Josep Melià (Artà, 1939), periodista, advocat, teòric del nacionalisme i un home que ha viscut com pocs la transició política. En aquesta entrevista parla sobre el fet nacional, el nacionalisme i les possibilitats d'articulació d'una força política nacionalista a Balears amb opció de poder.

El 1967 es publicava el llibre *Els mallorquins*. Era l'obra d'un jove advocat de només vint-i-quatre anys, Josep Melià. L'havia escrita després de sentir-se impactat per *Nosaltres els valencians*, de Joan Fuster. De fet, Fuster serà qui prologui *Els mallorquins*. ¿Per què aquesta il·lusió en un jove per escriure una obra per a Mallorca similar a la de Fuster? Melià ho explica, vint-i-cinc anys més tard.

—Primer, per un compromís personal. Segon, perquè trobava que faltava un llibre d'aquesta classe. Hi havia un buit. Jo entenia que s'havia de crear una consciència nacional. Creia que la gent que es trobava en aquesta òrbita s'havia de preparar per a una transformació ideològica amb vista a un futur més o menys immediat en què les coses fossin més clares. I tot plegat perquè creia que era una eina de recuperació de consciència col·lectiva.

—*En el pròleg d'Els mallorquins Joan Fuster diu que els catalans fan deixadesa de responsabilitat respecte al fet nacional valencià i balear. Vint-i-cinc anys després, ¿creu que encara és així?*

—Jo crec que sí que és així. I a més pens, des de la meua òptica, que ha de continuar sent així. I encara més, crec que seria perillós que no fos així. Fa poc vaig publicar un article titulat “Països Catalans, una reflexió”. Hi criticava, des del sentit de Països Catalans com a unitat de llengua i cultura, les declaracions que es fan al Principat i que identifiquen Catalunya com a nació única —composta també pel País Valencià i les Illes Balears— i que aspira a la independència... Jo crec que aquest tipus de declaracions unilaterals fan un mal terrible al nacionalisme i al sentiment col·lectiu de València i de Mallorca. El fet és que Catalunya, com a entitat nacional, només és sentida, pels catalans, estrictament com a Catalunya. Per tant, aquestes divagacions expansionistes no responen ni a una realitat sociològica cata-

lana, ni a un sentiment col·lectiu de valencians i mallorquins. Per difícil que sigui, el nostre model va ser sempre un model confederal, on el sentiment de germanor cultural i lingüística, i fins i tot el sentiment de saber-se membres d'una mateixa família, era compatible amb fets col·lectius diferenciats. Tot el que no sigui caminar per aquest camí, crec que és contraproduent. Crec que ningú, almenys en els sectors majoritaris de les Illes —el mateix que al País Valencià—, manifestaria cap tipus d'entusiasme per una formulació política global de Països Catalans.

—*Es mostra totalment convençut de la necessitat que cadascun dels tres països creï el seu propi camí.*

—Per molt que els orígens siguin comuns, els interessos i l'afirmació de la personalitat tendeixen a diferenciar i a separar i a intentar trobar fórmules d'harmonia i convivència, però des de la igualtat.

—*¿El nacionalisme polític pot parlar en termes de Països Catalans?*

—Quan el nacionalisme mallorquí o valencià demana al català la voluntat d'integració dels Països Catalans, ho fa des de la sensació de feblesa; ho fa com una manera de guarir-se de la seva impotència perquè és incapaç d'influir en la seva societat. Ho fa volent que de qualche manera un efecte irradiant o expansiu del nacionalisme català ajudi a superar la seva manca de projecció i de penetració dins la pròpia societat. I això és un acte reflex del fracàs. Només és pot fer nacionalisme des de la voluntat de força i per això és necessari una coincidència absoluta entre el que el país desitja i el que el moviment ideològic i polític nacionalista ofereix.

Aquesta via passa necessàriament per afirmar la pròpia personalitat tant del País Valencià, com de les Illes Balears, encara que la col·laboració entre cada país anàs —a mi m'agradaria— inclús més enllà del que la Constitució espanyola permet.

—*Vostè, que va escriure La nació dels*

mallorquins, ara fa quinze anys, i com a teòric del nacionalisme, ¿no creu que existeix una falta de definició teòrica sobre el que és la nació?

—Una de les coses més conegudes és que el concepte de nació és un dels més ambivalents que existeixen. Hi ha tantes definicions de nació com autors s'han ocupat d'aquest fenomen. Pretendre reduir el concepte de nació a característiques molt estàndards condueix inevitablement al fracàs. La nació no té unes característiques definitòries externes. Fins fa pocs mesos sempre s'havia dit que Alemanya era una nació amb dos estats. Avui dia es diu que és una nació amb un estat. I ja hi ha gent que sospita que és un estat amb dues nacions. El que defineix una nació és la voluntat de ser-ho, la consciència de pertànyer a aquesta nació. Tots els altres elements són adjectius.

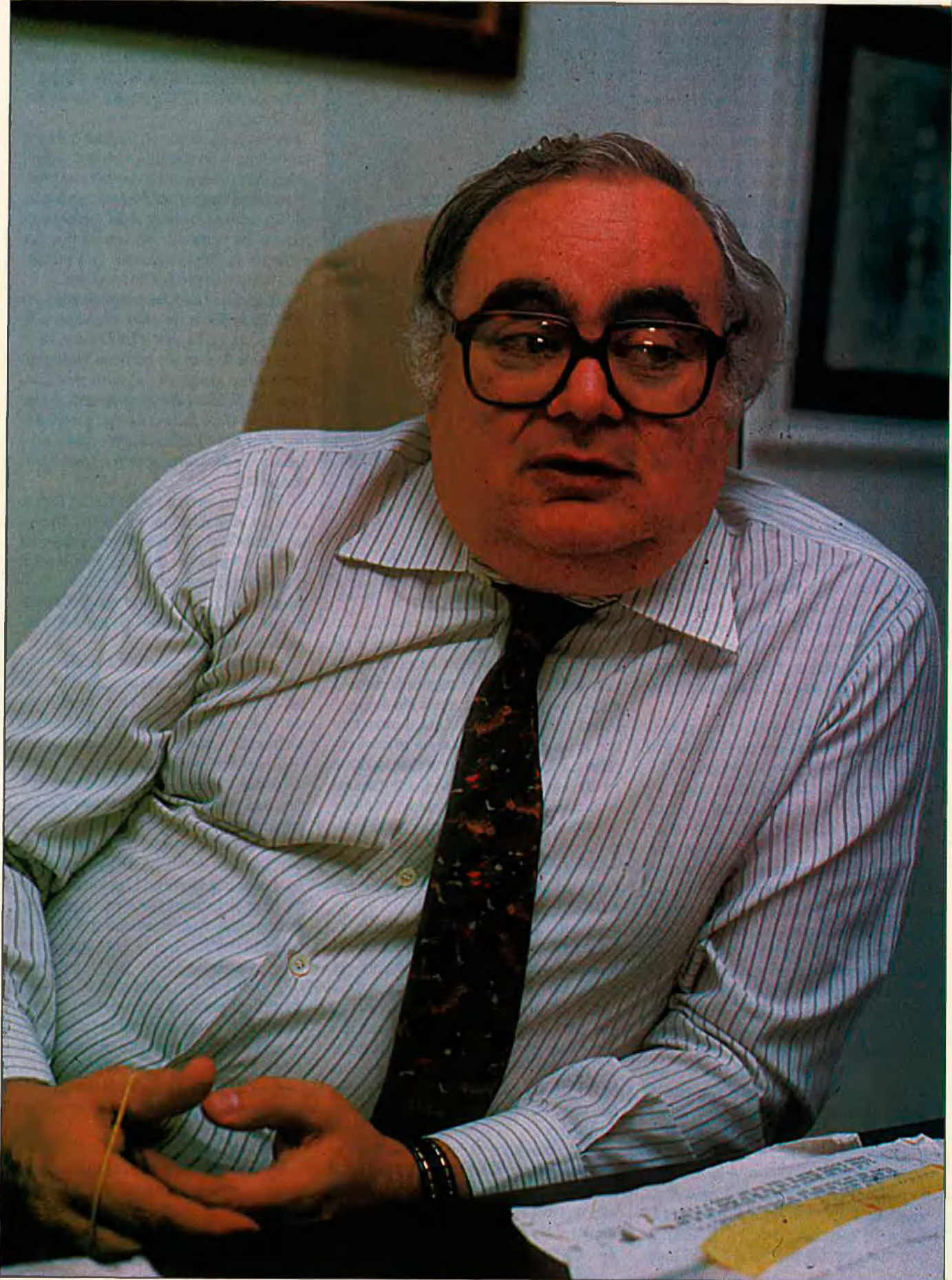
—*Parlem del cas de Balears...*

—A les Illes Balears hi ha problemes addicionals. Problemes que vénen de l'integració de sectors amplíssims de població; uns que són castellanoparlants, altres que són estrangers i que formen part d'aquest mosaic pluricultural i pluriètnic que habita a les Illes Balears i que representa dificultats addicionals. A més existeix el fet de ser un territori dispers. En cada illa hi ha gent que no solament no està disposada a treballar conjuntament sinó que inclús a vegades atona els territoris per enfrontar-los... Tot això són dificultats afegides.

Jo crec que sense una redefinició del nacionalisme, sense pensar que el nacionalisme no és més que l'optimització dels recursos d'un país i la capacitat d'autogestionar-los per consolidar un nivell de benestar i progrés, sense capacitat d'il·lusionar a la societat per a sentir-se membres d'una empresa col·lectiva... sense això crec que no hi ha nacionalisme ni nació.

—*Una llengua, una nació...*

—Això és massa simple. Aquests tipus d'arguments tengueren preponderància en

un moment determinat de la història del nacionalisme, però són arguments no homologables. Hi ha moltes nacions plurilingües, hi ha situacions plurilingües en molts estats i nacions, estat i nació són conceptes diferents a cada llengua i a cada cultura... És impossible voler identificar una llengua amb una nació. Per exemple, es pot donar el cas, en dates temporalment pròximes a nosaltres que Euskadi deixi de tenir una llengua pròpia i continuï sent una nació; i ho serà perquè els bascos voldran continuar mantenint la seva identitat nacional. Irlanda va ser una colònia anglesa tenint una llengua pròpia, i ara és estat havent perdut aquella llengua.

Jo crec que el nacionalisme és una metodologia de transformació de la societat a partir de la força pròpia del país, dels seus recursos, dels seus homes i de la voluntat d'autogovernar el seu futur. Tota la resta són elements que fan més fàcil que uns reconguin els altres, però cap d'ells és imprescindible.

UNA INTENSA ACTIVITAT POLÍTICA

Al marge de ser conegut pels seus treballs teòrics, Josep Melià ha tengut durant tota la transició una activitat política de primer ordre. El 1977 funda Unió Autonomista. Es presenta a les eleccions i, a pesar d'obtenir el suport de molts milers de mallorquins, el projecte no va endavant. ¿Per què?

—A pesar de tenir un cert reconeixement social, el cas és que no hi havia una capacitat financera per a mantenir-lo. Aquell va ser un esforç aïllat sostengut per les economies particulars de tres o quatre persones que ens arruïnarem amb aquell projecte. Des de la meua definició, és evident que el nacionalisme no pot basar-se en el sentit profètic d'unes persones, per molt capacitades que es puguin sentir o per molt convençudes que estiguin. Si no hi ha una societat que dóna el suport... La manca de recursos erosiona el projecte. És precisament una de les assignatures pendents del nacionalisme a Mallorca: ser capaços d'identificar els interessos del país amb la proposta nacionalista.

—¿Què pensa quan sent dir que si el nacionalisme avui no governa les Balears és perquè Josep Melià, i altres, no continuen amb la Unió Autonomista?

—Jo no ho sent això. Almenys no m'ho diuen. En qualsevol cas, si hi ha algú que ho diu, segurament és algú amb mala consciència. Després del desastre [es refereix a les eleccions del 77], la situació econòmica era tan dolenta que a mi ja no

“Estimar aquest país és més que suficient per a sentir-se recompensat”. JOAN CELIA

em podien llevar res més. El que a mi m'ha frustrat més és que a l'hora de continuar amb el projecte hi hagués persones i grups, que interposaren altres ideologies a l'ideal nacionalista. Des del moment en què hi ha gent que fragmenta la reivindicació nacionalista dient que abans s'ha de ser d'esquerra... a partir d'aquest moment el nacionalisme es converteix en una cosa que no té cap viabilitat més que el testimoni.

—En certa ocasió Valentí Puig el va definir com un gran polític desapropiat per a Balears, ¿se sent així?

—No ho sé. ¡Home!, per Mallorca, sí. En relació amb el que jo crec que hauria pogut fer per modernitzar aquest país, per a introduir-hi un sentit de superació, d'eliminar complexos, i per fer de Mallorca un país europeu... sí, en aquest sentit crec que no he estat aprofitat amb tot el que jo m'havia preparat per a donar a la societat. Ara bé, la societat té dret a triar les persones que creu que s'identifiquen amb les seves necessitats.

El que és evident és que a Mallorca s'ha preferit sempre la gent que afalagava la comoditat a la gent que exigia un esforç, una superació per afrontar unes crisis que inevitablement havien d'arribar. La gent no volia sentir, l'any 1977, res de crisi. Re-

cord gran part del nostre discurs estava basat en la insuficiència dels nostres recursos hídrics i la necessitat de crear un sentit general per aprofitar cada gota d'aigua, i d'altres recursos... i la gent se'n reia de forma descarada.

Però en fi, jo en sóc un de tants... no em sent víctima en absolut. Estimar aquest gran país és més que suficient per a sentir-se recompensat. Sí, és evident, però, que sóc un dels que ha patit el fet que aquesta terra, a les persones que van un poc per endavant en el plantejament dels problemes, sempre ha preferit no sentir-los.

—Després d'Unió Autonomista entra en la UCD. Arriba a secretari d'estat per a la Informació. Quan surt d'UCD entra en el CDS. Amb la crisi del partit de Suárez retorna més o menys als orígens i crea Centristes de Balears, que després serà, juntament amb Unió Balear, Convergència Balear. Ara CB s'unificarà amb Unió Independent de Mallorca, ¿retorna Unió Autonomista?

—Potser sí, però no seria per un retorn, sinó per eliminació de successius fracassos. Després del 77 intentàrem, primer en la UCD i després en el CDS, tenir present el mallorquinisme polític integrador. Evidentment això va provocar fortes tensions ja, que els partits estatals no han sabut assumir aquest fet.

Per ventura i després d'aquests fracassos i per eliminació, i també després d'un procés de maduració social, hem tornat a insistir en la voluntat de trobar una fórmula autònoma. A poc a poc, i a mesura que la crisi vagi fent palès que ningú ens traurà les castanyes del foc si no ho feim nosaltres, serà possible galvanitzar aquest sentiment entorn d'un projecte de país.

—¿Unió Mallorquina, PSM, UIM...?

—Són part essencial d'aquest projecte. Dins aquest projecte no hi pot mancar ningú. Si no hi ha un projecte que sigui capaç d'integrar tot el nacionalisme dins una sola proposta política, tota la resta serà secundari.

És admirable que certes persones s'hagin mantengut com els supervivents de l'autenticitat, però personalment preferiria que ens salvéssim tots plegats en comptes de fer un monument al darrer mohicà.

—Vosté, que ha estat en primera línia política des de fa molts anys, ¿torna ara a...?

—No, no. Jo ja sóc infanteria. Sense cap tipus de protagonisme. El meu cicle polític ha acabat. O surten valors inèdits o no farem res recuperant les joguines rompudes.

Miquel Payeras